

A T E I S M

Programm keskkooli XI klassile.

S e l t u s k i r i

35-^e tunnine ateismi fakultatiivse kursuse programm on määratud keskkooli 11-ndale klassile.

Ateismi kursuse eesmärgiks on kaasa aidata teadusliku maailmavaate kujunemisele, usuliste igandite likvideerimisele õpilaste teadvuses ning ateismi propagandistide ettevalmistamisele juba koolipingis.

Koolis omandatud teadmised erinevate teaduste alalt peaksid olema küllaldased teadusliku maailmavaate kujundamiseks. Kuid selleks, et muuta noori võitlevaks ateistideks, on vaja neid veel varustada ateismi teooria ja propagandatöö kogemustega.

Ateistlik kasvatus tugineb põhiliselt teadmistele, mida õpilased on omandanud eeskätt bioloogia, füüsika, keemia, astronoomia, psühholoogia, ühiskonnaõpetuse ja ajaloo õppimisel ning milliseid teadmisi õpetaja täiendab, vastavalt vajadusele ja teaduste uutele saavutustele, ateismi kursuse käsitlemisel.

Pole võimalik võidelda usundilise maailmavaate vastu ja teadusliku maailmavaate eest, turdes vaid üht poolt - teaduslikku maailmavaadet, sellepärast ongi programmis suhteliselt palju tähelepanu pühendatud tänapäeva põhilistele usunditele.

Kursuse omapäraks on vajadus teaduslikku maailmavaadet iseloomustada ja ka põhjendada. Kuna põhjendamiseks vajalikud teaduse andmed on õpilastele tuttavad juba teiste õppeainete kaudu, siis võimaldab nimetatud asjaolu õpilaste mak-

simaalset aktiviseerimist tunnis - alates vestlusest ning lõpetades iseseisva tööga.

Iseseisev töö ateismi tundides peab olema kõige tihedamalt seotud iseseisva tööga tundideks ettevalmistamisel kodus ja klassivälises töös, mis annaks kogemusi propaganda-tööks.

Iseseisva töö võtetena võiks soovitada: ateismi-alaste filmide, näidendite, koosolekute ühiskülastusi ja -arutusi; ateistlike ettekannete koostamist õpilaste poolt ning nendega esinemisi nooremates klassides, lastevanemate lektooriumides, majavalitsuste punanurkades jne.; diskussioone, dispuute; helilindistatud jutluse katkendite, või usundiliseast kirjandusest võetud katkendite kritiseerimist; mõne, õpilasele tuntud, inimese usklikuks kujunemise põhjuste analüüsimise katseid: materjali kogumist usundimoraali ja -eeskirjade täitmise kahjulikkusest noorte arenemisele ja kommunistliku ühiskonna ülesehitamisele; õpilaste poolt läbiviidud propagandat usuliste kommete ja tähtpäevade pühitamise vastu ning uute ilmlike traditsioonide juurutamise eest, koos nende poolt leiutatud uute propaganda- ja agitatsioonivõtete ärakasutamisega ning populariseerimisega.

Sissejuhatus

(1 t.)

Kaks maailmavaadet - teaduslik maailmavaade ja religioosne maailmavaade, nende olemus ja põhiline erinevus.

Teaduse ja religiooni võitlus ajaloo. Tänapäeva teoloogide püüded teadust ja religiooni lepitada.

Teaduse võimsus ja religiooni jõuetus maailma seletamisel ja ümberkujundamisel. NLKP programm kui teadusliku ettenägemise musternäidis.

I

Teaduse võimsus ja religiooni võimeetus maailma seletamisel ja ümberkujundamisel

(8 t.)

Teaduslik maailmavaade kui inimkonna sajanadeid kestnud jõupingutuste tulemus. Teaduse edusammude osa usutõdede ümberlukkamisel.

Teadus ja religioon maailma, looduse ja inimese tekkimisest. Seadusepärasuse avastamine looduse ja ühiskonna arenemises teaduse poolt. Elusorganismide arenemisseaduse avastamine Ch. Darwini poolt. Inimese tekkimine. F. Engels töö osast inimese kujunemise protsessis.

Teadus ja religioon hingest. J.M. Setšenovi ja I.P. Pavlovi õpetus inimese psüühilisest tegevusest. Aju ja hing. Une ja unenägude olemuse lahtimõtestamine. "Prohvetlikud unenäod". Hüpnosis. Telepaatia.

Religioosse dogma "jumala kõikvõimsusest" paikapidamatus. Keemia ja uued ained. Bioloogia ja praktika. Geneetika edusam-

mud. Uute taimesortide aretamine. Atom progressi teenistuses. "Targad masinad".

Ristiusu legendid "lunastamisest" ja "maailma" lõpust, nende alusetus. Universumi igavene eksisteerimine ja selle lõpmatus. Materiaalse maailma ühtsus ja mitmekesisus. Inimese tungimine kosmosesse - kaasaja teaduse triumf.

II

R e l i g i o o n i t e k k i m i n e j a s e l l e a r e n g u e t a p i d (5 t.)

Teoloogide väite - religioonid on igavene - paikapidamatus. Religioonita periood inimkonna ajaloos. Inimese jõuetus looduse stiihiliste jõudude ees ning looduslike ja ühiskondlike nähtuste tõeliste põhjuste mittetundmine kui religiooni tekkimise alus.

Ürgaja religiooni põhiliigid. Loodusjõudude personifitseerimine. Ürgaja fetišism. Totemism. Nõidus (maagia). Usk vaimudesse ja hinge olemasolusse. Ürgaja religioossete uskumuste säilmed tänapäeva usundites.

Religioossete uskumuste muutumine seoses ühiskonna lõhenemisega vaenulikeks klassideks. Usk vaimudesse ja selle muutumine usuks jumalatesse. Religiooni sotsiaalsed juured klassiühiskonnas. Vanaaja rahvaste polüteism. Monoteism, kui tugeva monarhivõimu kujunemise protsessi peegeldus.

Sotsiaalse funktsiooni teravam väljakujunemine hilisemates usundites. Usundite mitmekesisus. Kõigi usundite ühine olemus: usk üliloomulikesse jõudadesse, hauatagusesse ellu, klassirõhumise õigustamine. Judaismi tekkimine. Ristiusu tekkimise sotsiaal-majanduslikud põhjused. Ristiusu tek-

kimise aeg ja koht. Müüt kristlusest, selle sugulus vana-ida-
maade ja juudausu legendidega. Vana-testamendi vastuvõtmine
kristlaste poolt. Uue-testamendi tekkimine. Kristluse võidu
põhjused.

Piibli teaduslik kriitika. Vana-Testamendis leiduvad
vasturääkivused ja kirjeldatud sündmused, mis ei vasta aja-
loolistele faktidele. Uus-testament, selle koostisosad. Tea-
duse andmed Uue-testamendi tekstide tekkimise ja kujunemise
kohta. Ristiusu sakramendid, nende müstilisus ja mõju. Ürgaegse
maagia säilmed ristiusu sakramentides ja kombetalitustes.

Islami, hinduismi ja budhismi tekkimine, nende usundi-
te omapära ja sotsiaalsed funktsioonid.

III

K i r i k n i n g u s u n d k a a s a j a l

(6 t.)

Algkristliku ristiusu kiriku lõhenemine rooma- ja
kreekakatoliku (apostliku õigeusu) kirikuks. Anglikaani, kal-
vinistliku ja luteri kiriku tekkimine reformatsiooni tulemu-
sena. Vatikani reaktsiooniline tegevus. Katoliku kiriku püü-
ded sobitada usudogmasid teadusega. Vatikani poliitika nih-
kumine riikide rahuliku koosseksisteerimise ja hävitava tuuma-
sõja hädaohu ärahoidmisele usklike kasvava nõudmise mõjul.

Apostliku õigeusu kiriku seisund ja tegevus käesole-
val ajal. Õigeusu kirikutegelaste katsed lepitada ristiusku
ja kommunismi.

Luterluse usudoktriin ja kultuse iseärasused. Luterluse
osa saksa mõisnike ülemvõimu kindlustamisel Eestis Suure Sot-
sialistliku Oktoobrirevolutsiooni eelsel perioodil ning ees-

ti kodanluse teenistuses. Luterluse ideoloogia tänapäeval.

Ristiusu sektantlus. Sektide tekkimise põhjused. Ristiusu sektantluse laiaulatuslik levik kapitalistlikes maades. Uusi jooni ristiusu sektantluses tänapäeval - moraaliküsimuste esiplaanile nihutamine, ristiusu ja kommunismi lähendada püüdmine. Baktism, seitsmendapäeva adventism ja metodism, nende sektide iseloomulikud jooned. Ametlikult registreerimata sektantlikud kogudused - nelipühilased ja Jehoova tunnustajad, nende ühiskonnavaenulik tegevus.

Sektantide aktiivne tegevus elanikkonna hulgas ja nende usklike mõjutamise vahendid.

Judaism, kui juudi rahvusest töötajate isoleerimise vahend teiste rahvaste proletariaadist. Judaismi kasutamine juudi kodanlike natsionalistide poolt kapitalistlikes maades. Judaismi ideoloogid kapitalistlike riikide koloniaalpoliitika toetajatena.

Panislami sotsiaalsed alused ja poliitiline osa. Islam ja rahvaste vabastusliikumine islamiusulistest maades.

Hinduism tänapäeva Indias. Budhistliku vaimlikkonna positsioonid tänapäeval.

IV

K o m m u n i s t l i k m o r a a l j a r e l i g i o o s n e m o r a a l

(5 t.)

Kiriku väited moraali jumaliku päritolu kohta ja nende paikapidamatus. Teoloogide poolt propageeritavate moraalinormide maine sisu. Inimese poolt inimese rõhumisel rajaneva ühiskonnakorra õigustamine piibli, koraani ja muude usundiliste raamatute poolt, milledes sisalduvad religioossete õpetuste

alused.

Piibli käskude sotsiaalne mõte. Kommunism ja üldinimliku moraali normid.

Teoloogide väljamõeldis religiooni õilistavast mõjust rahva meelelaadile. Kristluse õpetus kõige andestamisest on takistuseks võitluses inimeste negatiivsete omaduste vastu. Usuteenrite amoraalse käitumise faktid. Usukommitee ja usupühade osa religioossete eelarvamuste püsimisel ja süvendamisel.

Religioon elu eesmärgist ja mõttest ning inimese õnnest. Maise elu tühisuse jutlustamine. Religioosne asketism. Religioosne moraali-ideaal ja selle kokkusobitamatus kommunistliku moraali-ideaaliga.

Kirikutegelased tööst kui jumala karistusest inimeste pattude eest. Töö iseloomu ja eesmärkide teoloogiline käsitus. Kirikutegelaste püüe samastada religioosset ja kommunistlikku suhtumist töösse ning selle püüde täielik paikapidamatus.

Religioon ja naine. Ühiskonnas naise õigusega seisundi sanktsioneerimine piibli, koraani ja teiste religioossete raamatute poolt. Tänapäeva teoloogide püüded reformida religioosset suhtumist naisesse. Sääraste püüete võlts iseloom.

Kommunistliku ja religioosse moraali lepitamatus. Kommunismiehitaja moraalikoodeks.

V

Religiooni kahjulikkus ja vajadus selle vastu võidelda (4 t.)

Inimeste religioonist loobumise põhjused. Sotsialismi suured võidud NSV Liidus ja religiooni sotsiaalsete juurte likvideerimine. Religioon NSV Liidus kui endiste aegade igand.

Religioossete eelarvamuste kahjulikkus kommunistliku ülesehituse
töö seisukohalt. Endiste usklike tunnistused religiooni vastu.
Religiooni ja kiriku paljastamine endiste usuteenrite poolt.

Südametunnistuse vabadus ja selle elluviimine NSV Liidus.
Dekreet kiriku lahutamisest riigist ja kooli lahutamisest
kirikust. Õigus vabalt sooritada kombetalitusi. Religioossete
organisatsioonide kontrrevolutsioonilise Nõukogude-vastase
tegevuse ning usumäratsemise ärakeelamine Nõukogude riigi
poolt. Religioossete organisatsioonide seisund NSV Liidus
ja Eesti NSV-s. Kombetalituste kohta kehtestatud seaduste
rikkumiste juhtumid vaimulike poolt ning nende rikkumiste vastu
võitlemise vajadus.

Õigus teha usuvastast propagandat. Inimeste ühiskondliku
teadvuse mahajäämine ühiskondlikust olemisest on religioossete
igandite säilimise peamisi põhjusi. Religioossete uskumuste
seos mõnede kodanlike iganditega, mis on säilinud üksikute
teadvuses ja elus-olus. Perekonnas säilinud konservatiivsete
traditsioonide osa religioossete uskumuste püsimisel.
Kodanliku ideoloogia mõju usuliste igandite säilitamisel
meie elanikkonna hulgas. Teaduslik-ateistlik propaganda kui
religioossete uskumuste ületamise tähtis vahend. Iga noore
kohus olla võitlev ateist. Võitlev ateist võib olla ainult see,
kes oskab läheneda usklikele, solvamata nende tundeid,
nende isiku väärtust, keda ennast kui inimest hinnatakse ja
kes suudab usklikku veenda tõsiste argumentide abil, s.o. tunneb
ateismi teoreetilisi aluseid.

K o r d a m i s e k s j a p r a k t i l i s t e k s
t ö ö d e k s 6 tundi.

K i r j a n d u s

K. Marx ja F. Engels religioonist. Tallinn, 1964.

V.I. Lenin. Sotsialism ja usk. Teosed, 10. kd.

Noorsooühingute ülesanded. Teosed, 31. kd.

Töölispartei suhtumisest religiooni. Teosed, 15.kd.

NSV Liidu Kommunistliku Partei Programm, teine osa, V.

Tallinn, 1962.

Ateisti käsiraamat, Tallinn, 1963.

Teadusliku ateismi alused. Tallinn, 1963.

Vestlusi religioonist ja teadusest. Tallinn, 1964.

J. Jaroslavski. Kuidas sünnivad, elavad ja surevad jumalad.

Raamatust: J. Jaroslavski. Usust. Tallinn, 1961.